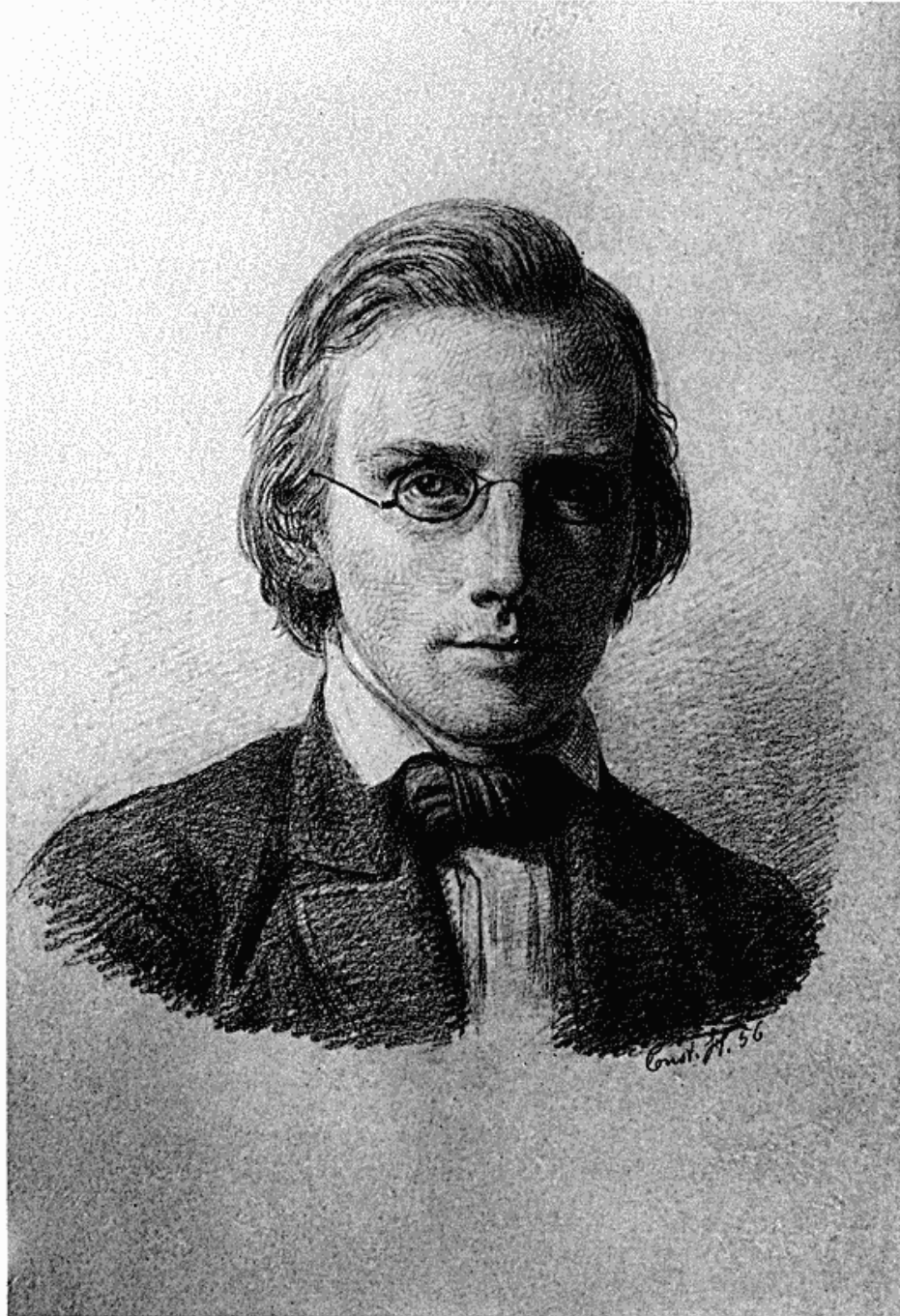

NOGLE NYERHVERVEDE
PETER HEISE-MANUSKRIPTER
FRA KOMPONISTENS FAMILIE- OG VENNEKREDS
AF
NIELS MARTIN JENSEN

På en auktion i 1991 erhvervede Det kongelige Bibliotek en samling håndskrevne noder, der påkalder sig opmærksomhed ved at indeholde ialt ni sange af Peter Heise.¹⁾ De ni sange udgør et lille, men interessant supplement til bibliotekets meget omfattende bestand af manuskripter med musik af denne den danske romances lykkelige, men beskedne elsker. Hovedparten af Heise-manuskripterne i Musikafdelingen – der rummer den største samling overhovedet af hans musik, omfattende såvel instrumental- som vokalmusik – blev overdraget biblioteket efter familiens ønske. Da Heises enke, Ville (Vilhelmine) Heise, født Hage, døde i 1912, modtog biblioteket ifølge hendes testamentariske bestemmelse størstedelen af Heises efterladte manuskripter. Denne samling blev i 1915 forøget ved en gave fra hendes nevø Hother Ploug, søn af digteren Carl Ploug og Villes halvsøster Elise (Frederikke Elisabeth), født Michelsen.²⁾ Sammen med enkelte senere indgåede manuskripter udgør de idag den bestand af ialt ni kapsler samt en række enkeltbind, der er katalogiseret i Musikafdelingen under betegnelsen *Heises Samling*.³⁾

Manuskripterne i *Heises Samling* er dels Heises egne efterladte manuskripter, dels manuskripter, der har tilhørt hans familie og nære venner. En af kapslerne rummer således noder, der stammer fra Julius Holm, søn af departementschef, konferensråd F. Holm og broder til Pauline, Vilhelm, Frits og historikeren Edvard Holm, i hvis familiekreds den unge Peter Heise var en velset gæst. Samlingen rummer endvidere en nodebog tilegnet den Liebenberg'ske familie, det vil først og fremmest sige litteraten, biblioteksassistent i Studenterforeningen F. L. Liebenberg;⁴⁾ endelig kan nævnes kompositioner til ungdomsvennen, den se-

Peter Heise tegnet af Constantin Hansen 1856. Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg

ner provst Frits (Carl Frederik Vilhelm) Olsen, søn af musikhandler P. W. Olsen.⁵⁾

Da også de ny erhvervede manuskripter fører os ind i Heises familie- og vennekreds fra 1850erne og 60erne, kan det være naturligt at give et kort rids af hans miljø i disse år. Herved tegnes tillige et billede af et københavnsk borgerskab, der bestod af storhandelens folk, akademikere, kunstnere og nationalliberale politikere i tæt forening.

Ved forlovelsen og det efterfølgende ægteskab i 1859 med Ville Hage fik Heise fodfæste i nogle af de økonomisk, politisk og kulturelt mest indflydelsesrige cirkler i datidens København. Hans hustru var datter af storkøbmanden Alfred Hage, grosserer Hans Puggaards svoger og kompagnon. I Nakskov havde Alfred Hage truffet sin tilkommende, præstefruen Frederikke Vilhelmine Michelsen, der endnu inden skilsmissen fra sin første mand fødte sit og Hages barn, datteren Ville; det skete – i dølgsmål, må man formode – i Kiel. Brylluppet med Alfred Hage fandt efter mange vanskeligheder sted i 1840, og med sig ind i sit andet ægteskab bragte Frederikke Vilhelmine to døtre, Elise og Hanne (Johanne Vilhelmine). Elise blev i 1854 gift med Carl Ploug, og Hanne ægtede i 1861 billedhuggeren Vilhelm Bissen. Hans Puggaards eneste datter, Annette Marie Bolette, var i 1844 blevet gift med den nationalliberale førerskikkelse, juristen Orla Lehmann. Således fik to af Københavns handelsfyrster en komponist, en digter, en billedhugger og en politiker til svigerbørn.

Blandt Heises nærmeste venner fra skoletiden i Borgerdydskolen på Christianshavn og senere fra Studenterforeningen og Studenter-Sangforeningen var brødrene Gotfred og Vilhelm Rode. Forfatteren, litteraturhistorikeren og skolemanden Gotfred Rode blev i 1866 gift med Orla Lehmanns eneste datter Rota Margrethe, og broderen, studenterpolitikeren og sagføreren Vilhelm Rode, ægtede i 1880 Carl og Elise Plougs datter Annette Caroline. De ny erhvervede manuskripter med sange af Heise, som er anledningen til denne artikel, stammer fra familierne Ploug og Rode. De er opbevaret i en kuvert med påskriften „Tilhører Annette Rode“. Der er antagelig tale om Vilhelm Rodes hustru, der altså var Ville Heises niece og Gotfred Rodes svigerinde. Det var Annette Rodes broder, forfatteren, kontorchef Hother Ploug, der i 1912 og 1915 stod for overdragelsen af Heises manuskriptsamling til Kgl. Bibl., og han syntes i det hele taget at have været familiens ordnende hånd, idet påskriften på kuverten ligner hans håndskrift.

Manuskripterne rummer ialt 14 sange. Fem af disse er ikke af Heise og skal kun omtales kort. De to, der er uden komponistangivelse, synes

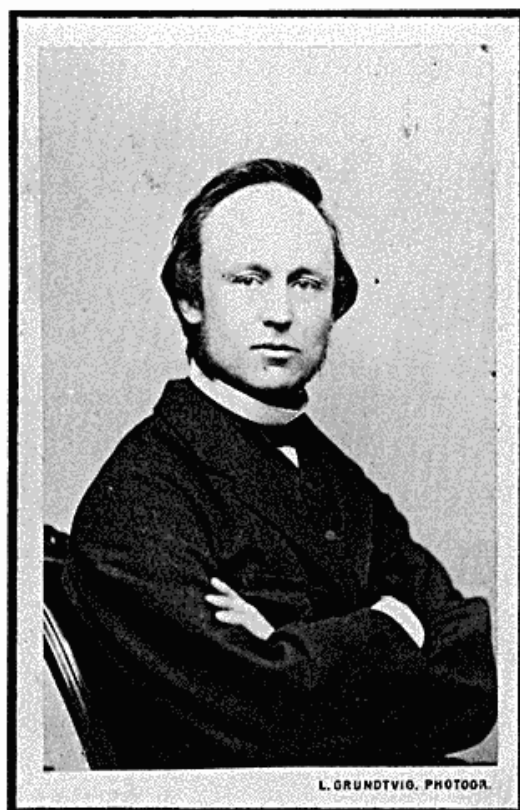
at være stemmer til korsatser, nemlig *Roser og liljer, lad os skilles ad* til et digt af Chr. Richardt og *Bølgen ruller så tungt afsted* til en anonym tekst;⁶⁾ én er en finsk folkevise (*Fjärran han dröjer*) for sang og klaver, og to sange står på samme nodeblad og har komponist-signaturen „C. M.“; det drejer sig om *Når mit øje er lukt* til tekst af H. P. Holst og med dedikation „Til Hanne“ og *Ragnhilds Sang* med tekst efter en norsk vise.

Det er de ni sange af Heise, vi skal beskæftige os med i det følgende. Alle er for sang og klaver, seks er autografer og tre er afskrifter. Autografe manuskripter, dvs. manuskripter i kunstnerens egen håndskrift, vil naturligt nok påkalde sig den største interesse, når nye bidrag til overleveringen af hans værker dukker op. Tre af sangene i Heises håndskrift har tekster af Gotfred Rode og dedikationer til forfatteren; der er dels tale om to forskellige kompositioner til digtet *Når dagen har sig dækket* og dels en komposition til teksten *Min sjæl kan stundom være*. Af de tre andre autografe sange er den ene til tekst af den finlandssvenske digter J. L. Runeberg, *Långt bort om fjärdens våg* med titlen *Hvem styrde hit din Väg?*, én har tekst af Chr. Richardt, *Savoyarddrengets Sang* (*Jeg danser og drejer på min lire så fro*), og den sidste, *Gåsepigen til Glenten* (*Hu! hej! du gæstingetyv*), er til et digt af Chr. Winther.

Af disse seks sange i autograf er det kun de to sidstnævnte med tekster af Chr. Richardt og Chr. Winther, der kendes i forvejen. De trykkes begge i 1858 som litografiske nodebilag til Gotfred Rodes børnebog *Fortællinger og Vers for Større og Mindre*, der udkom i begyndelsen af december måned.⁷⁾ *Savoyarddrengets Sang* sender Heise med et brev til Gotfred Rode 11. september samme år; den er, skriver han, „saa god som jeg kan gjøre den i en Fart“;⁸⁾ Chr. Winthers digt har han antagelig komponeret på samme tid eller lidt senere. Hidtil har man ikke kendt manuskripter med disse to sange, og da de her foreliggende autografer er renskrifter, er der grund til at tro, at der tale om de to trykmanuskripter til brug for Rodes udgivelse. De stemmer i alt væsentligt overens med de trykte versioner, men man bemærker, at litografen – måske af pladshensyn – har udeladt Heises foredragsbetegnelse *piangendo* (klagende) over sangstemmen til savoyarddrengets sørgmodige vise.

Størst interesse har naturligvis de fire hidtil ukendte sange blandt de nyerhvervede Heise-autografer. De føjer sig til de ca. 125 hidtil kendte, utrykte sange af Heise, og de er forblevet i familie- og vennekredsen siden deres tilblivelse.

De tre sange til tekster af vennen Gotfred Rode er alle tilegnet forfatteren. To af dem, kompositionerne til teksten *Når dagen har sig dækket*, er fødselsdagshilsner med et års mellemrum. „Til Gotfred Rode d. 9^{de}

Gotfred Rode. Foto i visitkortformat (L. Grundtvig)

Marts [rettet fra 'April'] 1856 fra P. Heise“ står der på titelsiden til den ene⁹⁾, og efter den anden sang har Heise skrevet: „Til Gotfred Rode fra P. Heise d. 9de Marts 1857“. Hvorfor har Heise komponeret to sange til den samme tekst og brugt dem begge som dedikationssange på forfatterens fødselsdag? Måske fik digtet, der er et følelsesfuldt, men spagfærdigt længselssuk efter den elskede i Heines og Chr. Winthers tonefald, en særlig betydning for både digter og komponist i en følsom periode af deres ungdom. Gotfred Rode optog digtet i sine *Digte og Sange*, der udkom i 1857; det står i afdelingen *Et Hjertes Kærlighed* med titlen *I Dæmringsstunden*.¹⁰⁾ Hos Heise har de to sange ingen titler, og et par varianter i sangenes tekst i forhold til den trykte udgave af digtet viser, at Heise må have fået versene af Rode i en tidligere manuskript-version. I hvert fald er Heises to kompositioner meget forskellige. Begge er strofiske sange, men mens 1856-versionen er en sørgmodigt fremadskridende moll-melodi til et enkelt akkompagnement i akkordbrydninger (nodeex.

Moderato

Når

da- gen har sig dæk- ket med

dæm- ring- stun- dens slør,

Ex. 1. Peter Heise: Når dagen har sig dækket

1), har kompositionen fra det følgende år en mere urolig, ja, sine steder lidenskabelig karakter. Sangen svinger mellem dur og moll med en uroligt springende melodik (nodeex. 2), og de tre gange gentagne tekstlinier „hvi svulmer da min længsel, / min længsel efter dig?“ indledes med et smerteudbrud i musikken, som en komponist som Heise sikkert kun ville betro nodepapiret og en nær ven, men iøvrigt holde skjult for omverdenen (nodeex. 3).

Andantino

legato

p dolce

Når da- gen har sig dæk- - ket med

dæm- ring- stun- dens slør,

The first system of music for Example 2 consists of a vocal line and a piano accompaniment. The vocal line is in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 3/4 time signature. It begins with a whole rest followed by a quarter note G4, then a quarter note A4, and a quarter note B4. The piano accompaniment is in bass clef with the same key signature and time signature. It features a steady eighth-note accompaniment in the right hand and a simple bass line in the left hand. The tempo is marked 'Andantino' and the performance style is 'legato' and 'p dolce'.

Ex. 2. Peter Heise: Når dagen har sig dækket

t. 14

hvi svul- mer da min læng- sel, min

læng- sel ef- ter dig,

f

dim.

The second system of music for Example 3 continues the vocal and piano parts. The vocal line starts with a quarter rest, followed by a quarter note G4, a quarter note A4, and a quarter note B4. The piano accompaniment continues with the eighth-note accompaniment. The tempo remains 'Andantino'. The performance style is 'legato' and 'p dolce'. The system includes dynamic markings 'f' and 'dim.'.

Ex. 3. Peter Heise: Når dagen har sig dækket

Den tredje af Gotfred Rode-sangene, *Min sjæl kan stundom være*, er en udateret komposition med dedikation efter sangen, „Til min Ven Gotfred Rode fra P. Heise“. Efter Heises håndskrift at dømme stammer den fra samme tidsrum som de to daterede sange med tekster af Gotfred Rode, det vil sige fra ca. 1856–1857. Hos Heise har heller ikke denne sang nogen titel, men da digtet tryktes i Gotfred Rodes *Digte og Sange* (s. 102) fik det titlen *Hvile*. Også til denne sang har Heise benyttet en tidligere manuskript-version af Rodes digt og ikke den trykte udgave. I Heises manuskript lyder digtets fjerde strofe:

Ak kort hver tåge blunder,
jeg snart dem stige ser,
men hine lyse stunder
skal vorde fler og fler;
jeg tvinger dem
i sjælen frem,
til ej de svinde mer.

I den trykte udgave af digtet ændrede Rode strofen således:

Ak tågens dunkle skare
jeg snart opstige ser,
men hine timer klare
skal vorde fler og fler;
jeg tvinger dem
i sjælen frem,
til ej de svinde mer.

Sangen er i sin musik og i sit tekstvalg præget af den samme lyrisk-vemodige erindringsstemning, som kommer til udtryk i nogle andre af Heises sange fra disse år; i lidt større udformning træffes den i en sang som *Hvile* til et digt af Chr. Winther, som Heise offentliggjorde i 1857 i samlingen *En Sangkreds*; og det samme stemningsanslag som i sangen til tekst af Gotfred Rode genfindes i hans utrykte komposition til C. Hostrups digt *Lys og skygge fly på stand*, hvad begyndelsen til de to sange kan vise (nodeex. 4a og b). Sangen til Hostrups digt tilegnede han sin tilkommende, Ville Hage, og den findes indsat med titlen *En liden Vise at synge om Aftenen på Stokkerup* i hendes stambog fra disse år, som Kgl. Bibl. erhvervede i 1984.¹¹⁾ Stambogen vidner om Heises og hans vennekreds' færd på Alfred Hages landsted *Stokkerup* i Tårbæk i årene før for-

Moderato

Min sjæl kan stund-om væ - re vid-
und- er- lig hu- svalt,

Ex. 4a. Peter Heise: Min sjæl kan stundom være

Molto tranquillo

Lys og skyg- ge fly på stand,

Ex. 4b. Peter Heise: En liden Vise at synge om Aftenen på Stokkerup

lovelsen og ægteskabet med storkøbmandens yndlingsdatter. I bogen, som senere har tilhørt Annette Rode, har også Carl Ploug, Gotfred Rode og Chr. Richardt indført digte og prosastykker. Således træffes her for første gang Gotfred Rodes digt om „den lille skov“ ved *Stokkerup*, som Heise komponerede og optog som den ene af *Tre Sange for en dyb Synge-stemme*, som udkom i 1855; sangen er den eneste komposition for sang og klaver af Heise med tekst af Gotfred Rode, som tryktes i hans levetid, bortset fra en velkomstsang til de svenske og norske studenter ved studentermødet i København i juni 1862, *Vel mødt på vore vange*, der offentliggjordes i *Illustreret Tidende* 22. juni, og vel egentlig var tænkt som en mandskorsats. Blandt de utrykte kompositioner i *Heises Samling* findes imidlertid andre sange med tekster af Rode,¹²⁾ ligesom Rode forsynede Heise med digte til nogle af hans populæreste flerstemmige, trykte sange, bl.a. visen om *Tre Katte*.¹³⁾

Den fjerde af de hidtil ukendte klaversange i Heises egen håndskrift, *Hvem styrde hit din Væg*, supplerer de ret få sange, der kendes af ham til digte af Runeberg.¹⁴⁾ Svarende til digtets lyriske, men enkle folkevisestil over temaet 'mødes og skilles', er Heises sangstemme og klaversats udformet som en enkel, strofisk romance; digtets undertrykte smerte kommer til udtryk gennem den følelsesladede gentagelse af strofernes sidste halvdel og de dynamiske udsving (nodeex. 5).

To andre utrykte Runeberg-sange befinder sig blandt bibliotekets Heise-manuskripter. Den mest omfattende manuskriptsamling med klaversange af Heise i Musikafdelingen uden for *Heises Samling* er en nodebog, som har tilhørt Pauline Holm (jf. s. 97).¹⁵⁾ I denne findes en komposition til Runebergs *Flyttfåglarne (I, flygtande gäster på främmande strand)*¹⁶⁾ med dedikation til frk. Holm, dateret 10. april 1857. Antagelig lidt tidligere er *Vaggvisa (Sof du min lilla – min älskling är du)*, som Heise komponerede sammen med et par andre vuggeviser, nemlig Poul Møllers *Sov ind, mit søde nusseben* og Chr. Richardts *Sov, mit barn, sov længe*.¹⁷⁾

Den eneste klaversang med tekst af Runeberg, som Heise offentliggjorde, var *Du är min egen (Du min flicka, du mitt hjärta)* til en af Runebergs gendigtninge efter serbiske folkesange.¹⁸⁾ Den udkom i marts 1873 i antologien *Album for Sang*, 6. årgang, og er en helt anderledes stort udformet klaversang end de tidlige utrykte Runeberg-sange. Heise havde desuden i 1867 ladet udgive *De Smukke (Jeg kigger på pigernes skare)* i samlingen *Tre Sange for Mandsstemmer*, der har dansk tekst efter Runebergs *Behagen (Jag blickar på tärnornas skara)*.¹⁹⁾ Han har imidlertid læst mere af Runeberg, end han komponerede. Hans hele miljø tilhørte de nationalliberale kredse, og han har, ikke mindst under indtryk af skan-

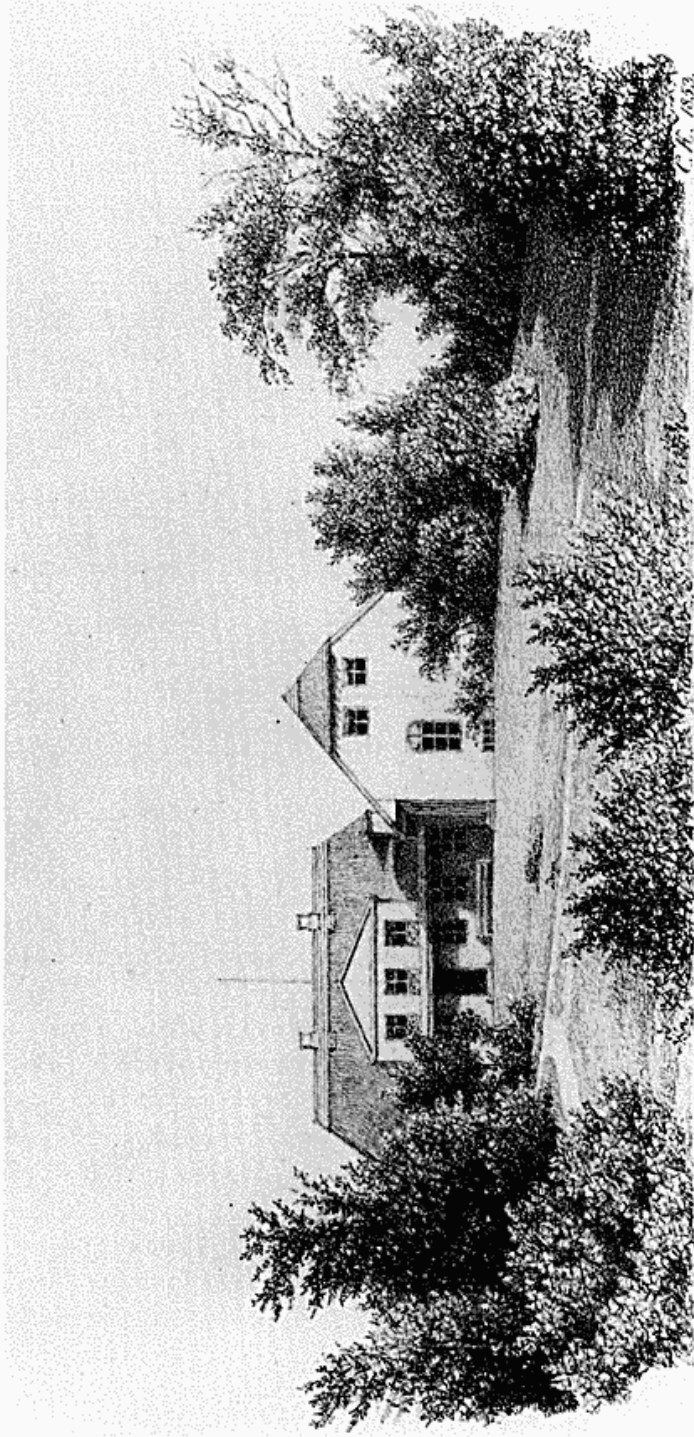
Andantino molto espressivo
t. 8

du en- sam da- gen såg och väx- te en- - - sam opp, du
en- sam da- gen såg och väx- te en- - - sam opp.

Ex. 5. Peter Heise: Hvem styrde hit din Væg?

dinavismen, fulgt levende med i de andre nordiske landes litteratur. Han har således været fortrolig med Runebergs nordiske epos *Kung Fjalar*. Denne digtning anbefalede han i 1869 sin ældre ven Niels W. Gade med henblik på en dramatisk komposition; det skete på et tidspunkt, hvor Gade efter mange nationalt sindedes mening syntes tabt for den nordiske tone.²⁰⁾

De tre afskrifter med sange af Heise har naturligvis ikke den samme autentiske kildeværdi som autograferne blandt de nyhvervede Heise-manuskripter. Men også afskrifter af en komponists værker kan være væsentlige bidrag til overleveringen af hans musik, når det drejer sig om manuskripter, der er blevet til i hans egen levetid, og især hvis de stammer fra hans familie eller nære omgangskreds. Dels kan de udfylde huller i den eksisterende bestand af hans egne håndskrevne noder til foreliggende værker, dels kan de vidne om den tidlige udbredelse af hans musik, endnu før denne tryktes, og endelig kan de være de eneste bevarede kilder til visse værker. Og det er just på disse tre områder, at de her foreliggende tre små bidrag til Heise-overleveringen påkalder sig interessen. De tre sange i afskrift er *Aladdins Vuggevise* med tekst af Oeh-

Tegning af Alfred Hages landsted Stokkerup, signeret 'C.K. 1853', i Ville Hages stambog, NKS 4994, IV, 4°

lenschläger, *Længe har jeg savnet, o broderlil, din sang* til et digt af St. St. Blicher og endelig hans komposition til den vuggesang, som den tyske digter Ludwig Tieck lader *Genoveva* synge i fængslet for sit barn.

Endnu på Heises tid var det overordentligt almindeligt, at borgerskabets musikglade unge piger anlagde sig nodebøger og fyldte dem med tidens yndede sange og klaverstykker. En sådan nodebog er allerede nævnt her, nemlig samlebindet, der har tilhørt konferensråd F. Holms datter Pauline Holm (se s. 106); og vi har andre lignende kilder at takke for den fyldige håndskrevne forekomst af Heises sange i hans samtid. En ganganger i flere af disse nodebøger er *Aladdins Vuggevise*, Oehenschlägers populære digt fra det dramatiske eventyr *Aladdin*, som Heise lige fra sine tidligste forsøg som sangkomponist prøvede kræfter med flere gange. Han holdt fast ved en version, der antagelig går tilbage til ca. 1849–1850.²¹) Det er også den, man finder i nodebøgerne fra Heises bekendtskabskreds og som den nu tilkomne afskrift bygger på. Denne fremtræder i en lidt ubehjælpelig skikkelse, mangler bl. a. de sidste takter af efterspillet, og er temmelig ufuldstændig hvad angår foredragsbetegnelser sammenlignet med den endelige udformning, Heise gav sangen, da han i 1859 indlemmede den i sin trykte samling med *Sex Sange for en dybere Stemme*. Alle disse seks sange går tilbage til årene omkring 1850, men vidner i deres endelige, reviderede skikkelse om den selvkritik og den modning, som i disse år prægede Heise som sangkomponist. Sammenlignet med 1859-udgaven blegnede nu de tidlige afskrifter af *Aladdins Vuggevise* i damernes nodebøger.

Af sine mange kompositioner til tekster af St. St. Blicher udgav Heise kun en enkelt samling for sang og klaver, *Romancer og Sange af Steen Blicher*, der udkom i 1866. Men adskillige Blicher-sange ligger tidligere i hans produktion, således også *Længe har jeg savnet, o broderlil, din sang*, der er den anden af afskrifterne blandt de nyerhvervede Heise-sange. Blichers digt stammer fra 1819 og offentliggjordes med den lange titel *Hedelærkens Velkommenhjem til Nattergalen* i anledning af Ingemanns hjemkomst fra Italien. Der kendes ingen Heise-autografer til sangen i denne skikkelse, og ud over den her foreliggende afskrift er jeg kun stødt på den i en afskrift tilhørende musikforlaget Wilhelm Hansen. Disse to afskrifter er således de eneste kilder, vi har til denne sang, og ingen af dem er fejlfri. Sangen har Heise sikkert med velberådet hu ladet forblive blandt sine utrykte kompositioner; han har haft indlysende problemer med at udforme en tilstrækkelig nuanceret og afvekslende strofisk komposition til Blichers digt med de mange verslinier i hver strofe. To andre utrykte kompositioner til det samme digt blandt Heises egne manuskripter

vidner om hans besvær med teksten, som aldrig rigtigt føjede sig for ham.²²⁾

Den tredje afskrift blandt de tilkomne Heise-sange, Genovevas vuggesang i fængslet fra Ludwig Tiecks sørgespil *Leben und Tod der heiligen Genoveva*, synes at have sin egen historie. I 1865 udkom Heises store og gribende komposition, *Genoveva med sit Barn i Fængslet*, med tekst fra fængsels-scenen i Tiecks sørgespil. Selv var Heise fortrolig med tysk litteratur, og en yderligere impuls til Genoveva-stoffet kan han have fået fra Robert Schumanns opera *Genoveva*, der uropførtes i Leipzig i 1850 i overværelse af blandt andre Niels W. Gade. Schumanns tekst bygger dog mere på C. F. Hebbels drama end på Tiecks sørgespil, som Heise sikkert har læst på originalsproget. Sangen tryktes både med sin tyske tekst og med en vedføjte (anonym) dansk oversættelse af Heise selv, som han udarbejdede i 1865 til brug for udgivelsen.²³⁾ Han havde imidlertid komponeret sangen mere end fire år tidligere. Fra Heises hånd er kun bevaret trykmanuskriptet, som antagelig stammer fra tiden op til udgivelsen; tidligere manuskripter har hidtil ikke været kendt. I et brev til Ville Heise fra begyndelsen af marts 1861 takker hendes søster Elise Ploug, fordi Heise har lovet hende *Genoveva*.²⁴⁾ „Mandag“ skriver Ville Heise tilbage: „Hermed *Genoveva*, det er muligt at der er een eller anden Skrivfeil, men saa finder Du den vel nok! [...]“.²⁵⁾ Og 21. marts modtager Ville et brev fra søsteren med tak for *Genoveva*.²⁶⁾

Snart efter kunne sangen også høres i koncertsalen takket være Josephine Zinck, tidens feterede koncert- og operasangerinde, der fra denne tid ofte tog Heises sange på sine programmer. I eftersommeren 1861 skriver Ville bl. a. til søsteren: „... veed Du at Fr. Lund (nu Fru Zink) har gjort megen Lykke i Paris ved at synge paa mindre Concerter, hun blev nemlig syg da hun skulde synge til en stor Concert i Krystalpaladset, hvor hun vilde synge Heises ‘Genoveva’“.²⁷⁾

Det ville være en nærliggende mulighed at antage, at den afskrift af *Genoveva*, som Ville Heise sendte sin søster i marts 1861, er identisk med det manuskript med Heises sang, som har tilhørt datteren Annette Rode og som biblioteket nu har erhvervet. Den foreliggende afskrift er sirligt udført af en ikke særligt øvet hånd. Den stammer fra denne tid og er ikke afskrevet efter den første trykte udgave af sangen fra 1865; dertil er foredragsbetegnelserne for få og for afvigende fra Heises trykmanuskript²⁸⁾ og den trykte udgave. Afskriften har desuden kun tysk tekst og et enkelt sted (takt 81–83) en anden tekstunderlægning. Skriften kan imidlertid ikke umiddelbart identificeres med Ville Heises håndskrift, som den kendes fra korrespondancen med søsteren, men under alle om-

stændigheder synes afskriften at gå tilbage til et andet og tidligere originalmanuskript end trykmanuskriptet. En sammenligning mellem afskrift og trykmanuskript viser den voksende vægt på et nuanceret foredrag, som i denne periode kendetegnede Heises arbejde med sine sange fra den første udarbejdelse til det færdige trykforlæg. Derfor begyndte hans sange også i disse år at vinde indpas i koncertsalen på linie med tidens tyske liedkunst. Man kunne i dette tilfælde forestille sig den inspiration, der for Heise måtte udgå fra en sangerinde som Josephine Zincks fremførelse – en inspiration, der muligvis kan aflæses i forskellen mellem den her foreliggende afskrift og det senere trykmanuskript. Hendes sangforedrag kan have sat sig spor i færdiggørelsen af *Genoveva*.

Og med *Genoveva* voksede Heise betydeligt som lyrisk-dramatisk komponist. Den er det første i rækken af hans store kvindeportrætter i musik, som fortsatte i solokantaten *Berghlot* og sangkredsen *Gudruns Sorg*, og som han fuldendte med Åse og Ingeborg-skikkelserne i operaen *Drot og Marsk* og med Dyveke i sit sidste værk, *Dyvekes Sange*. *Genoveva* står centralt i Heises sangproduktion, og den ny erhvervede afskrift giver os en bedre forståelse af den kunstneriske udvikling, som her tog sin begyndelse.

NOTER

- (1) Kunsthallens auktion 28.–30. august 1991, katalog nr. 403, katalognummer 251.
- (2) Se Det kongelige Biblioteks arkiv, journalsager, nyere række nr. 2814, og Musikafdelingens accessionskatalog, Kgl. Bibl.s arkiv, F 7 a, under datoerne 1. juli 1912 og 20. april 1915.
- (3) En oversigt over indholdet af *Heises Samling* samt over bibliotekets øvrige bestand af Heise-manuskripter findes i Peter Heise: Sange med klaver. Udgivet af Niels Martin Jensen. I–IV. Kbh. 1990. I, s. 150–153.
- (4) *Heises Samling*, kapslen *Tidlige Arbejder*.
- (5) Smst.
- (6) Ved gengivelsen af sange, digte o. l. anvendes her og i det følgende moderne retskrivning, men med bibeholdelse af gamle ord og bøjningsformer. I titler skrives substantiver med stort begyndelsesbogstav.
- (7) Annonceret i Dansk Boghandlertidende 11. december 1858.
- (8) Se Breve fra Peter Heise. Ved Gustav Hetsch. Kbh. 1930, s. 68.
- (9) Til venstre for dedikationen på titelsiden har Heise tilføjet „d. 6te Januar 1857“.
- (10) Digte og Sange af Gotfred Rode. Kbh. 1857, s. 87.
- (11) Håndskriftafdelingen, NkS 4994, IV, 4°.
- (12) F. eks. julesangen *Bethlehem*, som findes i *Heises Samling*, kapslen *Tidlige Arbejder*, og hvis tekst tryktes i Rodes Digte og Sange, s. 43.
- (13) Heises trykte sange til tekster af Gotfred Rode er registreret i Dan Fog: Heisekatalog. Fortegnelse over Peter Heises trykte kompositioner. Kbh. 1991.
- (14) Digtet tryktes i Johan Ludvig Runebergs Samlade Skrifter, 2. bd. Örebro 1852, s. 344.

(15) Musikafdelingen, *CH 144*, tv.fol. Samlebindet blev erhvervet af biblioteket i 1934 fra en niece til Pauline Holm. – (16) Digtet findes i J. L. Runeberg (note 14) s. 217. – (17) *Heises Samling*, kapslen *Ældre skrevne Noder*; digtet, en oversættelse efter tysk, tryktes i J. L. Runeberg (note 14) 3. bd., s. 117. Sangene til tekster af Poul Møller og Chr. Richardt er optaget blandt Heises hidtil utrykte sange i Peter Heise: *Sange med klaver* (note 3) IV, nr. 185 og 186. – (18) J. L. Runeberg (note 14) 3. bd., s. 191. – (19) J. L. Runeberg (note 14) 3. bd., s. 101. – (20) Brev fra Heise til Gade, dateret 30. april 1869, Håndskriftafdelingen, *NkS 1716*, I, fol. – (21) To andre af hans kompositioner til Oehlenschlägers digt, den ældste fra 1844, da Heise var 14 år gammel, findes i manuskript i *Heises Samling*, kapslen *Tidlige Arbejder*. – (22) Begge disse Heise-autografer findes i *Heises Samling*, kapslen *Ældre skrevne Noder*. – (23) Brev fra Heise til Thora Tidemand, dateret 4. august 1865, se Breve fra Peter Heise (note 8) s. 115. – (24) Brev dateret „Løverdag 9 Marts“ [1861], Håndskriftafdelingen, *Utilg. 145*, kapsel 8, Breve fra Carl og Elise Ploug til Ville Heise. – (25) Brev i Håndskriftafdelingen, *Utilg. 145*, kapsel 10, Breve fra Ville Heise til Elise Ploug. – (26) Håndskriftafdelingen, *Utilg. 145*, kapsel 8, Breve fra Carl og Elise Ploug til Ville Heise. – (27) Håndskriftafdelingen, *Utilg. 145*, kapsel 10, Breve fra Ville Heise til Elise Ploug. – (28) Manuskriptet findes i *Heises Samling*, kapslen *S*.